Piąte stanowisko paprotnika kolczystego w woj. lubelskim stwierdzono w wąwozie na wschód od wsi Podgórz koło Kazimierza Dolnego. Tylko jeden okaz rośnie na zboczu o wystawie północno-zachodniej, w podobnych warunkach siedliskowych jak na stanowiskach poprzednich.

Wszystkie ostatnio znalezione kępki paprotnika rosną na glebach brunatnoziemnych, zwykle brunatnych wytworzonych z lessu.

W czasie jednej z wycieczek botanicznych zanotowano trzy kępki opisywanej paproci również w woj. chełmskim. Rosną one w wąwozie w pobliżu Niemienic, w podobnych warunkach siedliskowych jak w woj. lubelskim. Dokładniejszych badań na ostatnim stanowisku nie prowadzono.

Danuta Urban, Anna Łuczycka-Popiel

PIŚMIENNICTWO

Bróż E., Przemyski A. 1987. *Wymieranie gatunków z rodzaju Polystichum paprotnik na obszarze Prowincji Niżowo-Wyżynnej Polski.* Chrońmy Przyr. Ojcz. 43 (5—6): 17—30.

Fijałkowski D. 1954. *Wykaz rzadszych roślin Lubelszczyzny.* Fragm. Flor. et Geob. 1 (2): 81—93.

Jasiewicz A. 1981. *Wykaz gatunków rzadkich i zagrożonych flory polskiej.* Fragm. Flor. et Geob. 27 (3): 401—414.

Interesująca roślinność kserotermiczna w Hebdowie koło Nowego Brzeska

Podczas penetracji florystycznej przeprowadzonej na terenie województwa krakowskiego natrafiono na interesującą roślinność kserotermiczną. W miejscowości Hebdów około 5 km na E od Nowego Brzeska, na lessowej skarpie opadającej stromo (35°) ku Wiśle, około 30 m ponad tą rzeką, wykształciły się ciepłe zarośla zaliczane do rzędu *Prunetalia* (ryc. 1). W ich obrębie rosną dwa objęte całkowitą ochroną krzewy: wisienka stepowa *Cerasus fruticosa* i róża francuska *Rosa gallica*. Pierwszy z nich spotyka się tu w licznych okazach. Na powierzchni około 0,3 ha w czerwcu 1993 r. naliczono około 300 egzemplarzy owocującej wisienki stepowej. Natomiast *Rosa gallica* jest mniej liczna. Rośnie tylko w paru kilkumetrowych skupieniach. Łącznie zanotowano około 50 okazów tego krzewu. W skład omawianych zarośli wchodzą również inne gatunki róż: dzika *Rosa canina* i płotowa *R. corymbifera* oraz śliwa tarnina *Prunus spinosa* i szakłak pospolity *Rham-*

http://rcin.org.pl

nus cathartica. W runie liczne są też rośliny kserotermiczne. Rosną tu m. in. charakterystyczne dla zespołu *Origano-Brachypodietum*: rzepik pospolity *Agrimonia eupatoria* i cieciorka pstra *Coronilla varia* oraz charakterystyczne dla związku *Cirsio-Brachypodion pinnati*: perz szczeciniasty *Agropyron trichophorum* i stokłosa bezostna *Bromus inermis*. Dość liczne są także gatunki charakterystyczne dla rzędu *Festucetalia valesiaceae*: krwawnik pannoński *Achillea pannonica*, spacerta piaskowa *Onobrychis arenaria*, dzwonek syberyjski *Campanula sibirica*, pię-

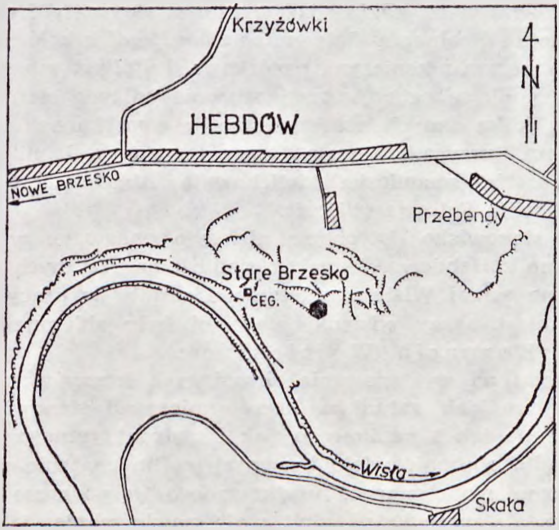

Ryc. 1. Stanowisko wisienki stepowej i róży francuskiej koło Nowego Brzeska. — Locality of *Cerasus fruticosa* and *Rosa gallica* near Nowe Brzesko

ciornik piaskowy *Potentilla cinerea*, macierzanka Marschalla *Thymus marschallianus*, kostrzewa bruzdkowana *Festuca rupicola* i jastrzębiec Bauchina *Hieracium praealtum* subsp. *bauchinii*. Spośród wielu gatunków charakterystycznych dla klasy *Festuco-Brometea* rosną tu m. in. marzanka piaskowa *Asperula cynanchica*, poziomka twardawa *Fragaria viridis*, chaber nadreński *Centaurea rhenana*, chaber driakiewnik *C. scabiosa*, szałwia łąkowa *Salvia pratensis*, strzęplica nadobna *Koeleria macrantha* i kłosownica pierzasta *Brachypodium pinnatum*.

W chwili obecnej nie obserwowano bezpośredniego niszczenia chronionych roślin, jednak istnieje niebezpieczeństwo ich zacienienia wsku-

http://rcin.org.pl

tek rozrośnięcia się w drodze sukcesji innych gatunków krzewów (zwłaszcza tarniny). Dużym zagrożeniem jest też czynna cegielnia, położona w bardzo bliskim sąsiedztwie skarpy z opisanymi powyżej zaroślami.

Na zachód od omawianej skarpy ciągną się bezleśne, wypasane pagórki, porośnięte kwiecistymi, kserotermicznymi murawami. W przeszłości z miejsc tych prawdopodobnie także wybierano glinę na potrzeby wspomnianej już cegielni, o czym świadczą kształty tych wzniesień. Opisane murawy reprezentuje zespół *Koelerio-Festucetum sulcatae*, utrzymujący się dzięki wypasowi. Tu również stwierdzono wiele interesujących roślin kserotermicznych, m. in. charakterystycznych dla klasy *Festuco-Brometea*, takich jak: posłonek pospolity *Helianthemum ovatum*, tymotka Boehmera *Phleum boehmeri*, goździk kartuzek *Dianthus carthusianorum* i koniczyna pagórkowa *Trifolium montanum*. Rośnie tu także podlegająca częściowej ochronie wilżyna ciernista *Ononis spinosa* oraz kilka innych rzadszych roślin spotykanych na suchych siedliskach, np. turzyca filcowata *Carex tomentosa*, lepnik zwyczajny *Lappula myosotis*, smagliczka kielichowata *Alyssum calycinum* czy sierpnica pospolita *Falcaria vulgaris*.

Opisane stanowisko dotychczas nie było podawane w literaturze. Nieliczne dane z Hebdowa, jednak z siedlisk nadrzecznych związanych ściśle z doliną samej Wisły, zamieszczone zostały w pracy Dubiela (1989). Natomiast okazy wisienki stepowej były zbierane stąd przez Kucową i Kornasia (Wójcicki msc.).

Ze względu na występowanie chronionych krzewów oraz skupienie licznych rzadkich gatunków kserotermicznych stanowisko to jest niezwykle cenne tak z naukowego, jak i z dydaktycznego punktu widzenia. Ponadto obecność wielu barwnych roślin znacznie podnosi walory estetyczne monotonnego, użytkowanego gospodarczo krajobrazu doliny Wisły. Ze względu na zbyt małą powierzchnię, jaką zajmuje, oraz położenie na terenie użytkowanym przez okolicznych mieszkańców, jedynym zabezpieczeniem tego miejsca przed zniszczeniem (lub sukcesją) może być uznanie go za użytek ekologiczny. Podobne skupienia roślin kserotermicznych w dolinie górnej Wisły są bardzo rzadkie. Najbliższe, związane jednak ze skałkami wapiennymi, położone są dopiero w obrębie samego Krakowa (Przegorzały, Bielany). Natomiast liczniejsze spotyka się jeszcze dalej — na północnym wschodzie w obrębie Wyżyny Sandomierskiej (Głazek 1964, 1968*a*, *b*).

Krystyna Towpasz

http://rcin.org.pl

Dubiel E. 1989. *Roślinność i flora doliny Wisły między Oświęcimiem a Sandomierzem.* Studia Ośr. Dok. Fizjogr. PAN 17: 137—208.

Głazek T. 1964. *Rozmieszczenie stanowisk wiśni karłowatej (Cerasus fruticosa [Pall.] Woronow) i ostnicy włosowatej (Stipa capillata L.) w dorzeczu Opatówki na Wyżynie Sandomierskiej.* Zesz. Nauk. UAM, Biol. 5.

Głazek T. 1968a. *Flora kserotermiczna Wyżyny Sandomierskiej i Przedgórza Iłżeckiego.* Wyd. Art.-Graficzne, Kraków.

Głazek T. 1968b. *Roślinność kserotermiczna Wyżyny Sandomierskiej i Przedgórza Iłżeckiego* Mon. Bot. 25: 1—134.

Wójcicki J. J. (1988). *Zmienność Prunus fruticosa Pallas w Polsce na tle zmienności gatunku.* Mpis, praca doktorska, IB PAN, Kraków.

Stanowisko podkolanu białego *Platanthera bifolia* w województwie wałbrzyskim

Stolec leży na przedgórzu Gór Sowich, ok. 7 km na północ od Ząbkowic Śląskich, wzdłuż doliny, przecinającej pasmo Skałek Stoleckich. Najwyższe wzniesienie tychże Skałek — Góra Wapienna — ma bogatą historię. Od dawna eksploatowano tutaj wapienie krystaliczne, a podczas II wojny światowej stacjonująca w stoleckim zamku S.A. Obergruppe Schlesien wykuła wewnątrz góry niewiadomego przeznaczenia sztolnie, których część wysadzono przed zbliżającym się frontem.

Pozostałością działalności człowieka na Górze Wapiennej są odkryte ściany skalne, które w połączeniu z naturalnymi wychodniami wapieni oraz specyficznymi warunkami mikroklimatycznymi, tworzą korzystne warunki do rozwoju roślinności kserotermicznej. Odkryto tu również kilka gatunków ciepłolubnych owadów, między innymi czarną pszczołę samotnicę — obrostkę murówkę *Chalicodoma muraria*. Interesującą cechą biologii tego owada jest budowanie gniazd z gliny zmieszanej ze śliną, przyklejonych do ściany skalnej. Góra Wapienna okazała się najdalej na północ wysuniętym stanowiskiem obrostki murówki, co stało się powodem utworzenia tu w 1965 r. częściowego rezerwatu faunistycznego. Niestety, chemizacja rolnictwa spowodowała, że już od kilku lat nie spotyka się na terenie rezerwatu czarnej pszczoły, wskutek czego rezerwat powoli traci rację bytu.

W bezpośrednim sąsiedztwie Góry Wapiennej znajduje się jednak interesujący teren, tym razem pod względem florystycznym. Jest to oddalony o ok. 200 m na zachód śródpolny płat murawy kserotermicz-

http://rcin.org.pl